

Szerkeszti:
**Werner
Krisztina**

Élete regénye

Szent-Györgyi Albertől Ralph W. Mass írt részletes életrajzi könyvet. „Ez a könyv egy olyan emberről szól, aki mindig nagy horggal horgászott, és néhány nagy halat valóban kifogott” – mondta róla George Wald Nobel-díjas orvos.

KISALFÖLD
2018. 09. 22., szombat

SZENT-GYÖRGYI ALBERT KARIZMÁJA MINDENKIRE HATÁSSAL VOLT

Pipafüst, motorgőz és imádat lengte körbe a tudóst

Szent-Györgyi Albertet életében is szerették tanítványai. Ma is szívesen fotózkodnak vele a diákok – ahogyan ezek a 2016-ban végzett medicusok is tették. FOTÓ: KARNOK CSABA

Motorral járt az egyetemre, de hosszabb utazásokat is tett két keréken. FOTÓ: FORTEPAN.HU

Korának extrém sportjait űzte, szerette a művészetet, a nőket és a szivart, a háborút viszont ki nem állhatta Szent-Györgyi Albert, akinek regénybe illő életét személyes tragédiák árnyékolják be. Az egyik legnagyobb magyar tudós 125 éve született.

A professzor negyedik felesége, Marcia Szent-Györgyi lavaly Szegeden járt. FOTÓ: FRANK VVETTE

HITLERREL IS MEGGYÜLT A BAJA

Szent-Györgyi Albert nemcsak az egyetemen bizonyította humanizmusát. Még orvostanhallgatóként besorozták az első világ-háborúba, ahol katonaozvontként élte kockázatos életét a sebesülteket, amíg Erőzt Vitéségi Éremmel tüntették ki. Az átélte borzalmai

Szakközépiskola épületében dolgozott, akkor az iskola udvarán gyakran röplabdázott tanítványival, ha ideje engedte, még ha épp öltönyben is volt. Elvárta a diákjaitól, hogy sportoljanak – mesélte Szent-Györgyi Albertől a kémia-professzor.

A tudós a röplabda mellett kosárlabdázott, teniszezett, lovagolt, sakkozott, evezett és úszott – utóbbi még 93 évesen is igényelte utolsó felesége, Marcia Szent-Györgyi beszámolója szerint. A kor extrém sportjainak is hőkölt, így kitanulta a vitorlázórepülést, és motorral bejárta például Spanyolországot, ahol baleset miatt kórházba is került.

A visszaemlékezésekben jó kedélyű, karizmatikus férfiként olvashatunk róla, akét nemcsak a pipafüst, de a nők rajongása is körbelengett. A hölgyeknek a szóbeszéd szerint a tudós is nagy rajongója volt, főként az első feleségétől, Demény Kornéliától való válása után, míg meg nem ismerte Borbíró Mártát, és feleségül nem vette 1941-ben. Mártával szerelmük tartósan bizonyult, az asz-

NÉGY ÉRDEKESÉG SZENT-GYÖRGYI ALBERTRŐL

- 1 Az általa mesélt történet szerint egyik este a vacsorához felesége paprikát adott, amelyet nem akart megenni, ezért inkább elvitte a laboratóriumba, megnézi, van-e benne C-vitamin. Meglepődésére kiderült, hogy a paprika jelentős mennyiségű C-vitamint tartalmaz.
- 2 Szent-Györgyi Albert a Nobel-díjjal kapott érmét az akkoriban kitört téli háború finnországi szerződésének ajánlotta fel. Végül a Magyar Nemzeti Múzeumba került, ma is ott található.
- 3 A tudós részt vett a Szent Korona és a tibbi koronázási jelvény hazaszállításában 1978-ban.
- 4 Miután Hitler az elfogatására SS-tiszteket küldött, a professort és feleségét a svéd nagykövetségben bújtatták, és V. Gusztáv király svéd állampolgárságot adományozott nekik.

ÉVFORDULÓ BORBOLA LILLA

Nobel-díjas tudós, humanista, kém, rektor, sportoló, tanár, katonai deszertőr – csak néhány jelző és cím, amellyel Szent-Györgyi Albertet jellemezni szokás. Nem csoda, hogy számos legenda él a tudós életével kapcsolatban a köznyelvben: nyíltsága, szabadszelleme és tudása lenyűgözte a környezetét. Vajon milyen ember állt a számtalan nemzetközi díjjal elismert tudományos életmű mögött?

DIÁKOK KEDVENCE

– Azt szokták rá mondani, hogy egy reneszánsz típusú ember, aki nemcsak a tudományra koncentrálni szokott volt, hanem egy széles látókörű személy. Foglalkozott politikával, művészetekkel, szeretett színházba járni, és nagy lelkesedéssel vett részt az egyetemi életben, diákköröket szervezett, a lakon nyitótáncokban szerepelt – kezdte dr. Hannus István, a Szegedi Tudományegyetem Kémiai Intézetének professzora, aki önszorgalomból kezdte összegyűjteni és lefordítani a tudós New York

Times-ban és a Délmagyarországban megjelent cikkeit, olvasói leveleit, részletesebb képet lapva ezzel a személyiségéről.

A gyermekként rossz tanulónak elkönyveit Szent-Györgyi Albert hosszabb cambridge-i tartózkodásából új oktatási stílust hozott magával Szegedre, ahol 1940–41-ben az egyetem rektorává is megválasztották. – A hazai merev, poroszos és tekintélyelvű módszerek helyett angolszász stílusban állt a diákjaihoz: elvárta, hogy vitakozzanak, kérdezzenek, de bevezette például az ötdrai teát, ahol kötetlen formában beszélgethettek vele a tanítványai. Elvezethetően, közvetlenül magyarázott, ez a tudományos munkásságára is jellemző volt – mondta dr. Hannus István.

Egykori diákja, a 95 éves, elismert biokémikus, Wollmann Mária így emlékezett vissza korábban a professzorára: „(...) Könyvet is be lehetett vinni, mert gondolkodtató kérdéseket kaptunk Szent-Györgyitől. Például: mit teszünk akkor, ha savval leöntjük a ruhánkat? Egyből megbukott, aki azt felelte, hogy lógat kell rárakni – az ugyanis kikészíti az anyagot. Szódi-karbonát-oldattal kell lefordítani. Ilyen, az életből vett feladatokat kellett megoldanunk.”

miatt azonban inkább karón lötte magát, hogy mentesüljön a katonai szolgálattól.

A második világháború idején, 1943 februárjában az akkor már a C-vitamin felfedezéséért Nobel-díjjal elismert tudós Isztambulba rejtült Kállay Miklós tudtával, hogy a szövetségesekkel tárgyaljon Magyarország kiugrási lehetőségéről. Erről azonban a németek is tudomást szereztek, így a kísérlet meghíúsult. – Állítólag Hitler a Horthyval való személyes találkozásán követelte Szent-Györgyi elfogatását, amire ő utóbb büszke is volt – mondta dr. Hannus István.

A tudós végig ellenazta a háborút, sőt, annak vége felé megpróbált közbenjárni a szegedi Csillag börtönbe zárt tizenkétezer hadifogoly érdekében is, mikor tudomást szerzett az ottani borzalmas körülményekről. Végül a kommunista hatalomátvétel után, 1947-ben végleg Amerikába költözött, ahol később a hidegháború idején többször felszólalt az atomfegyverkezés ellen, és megírta Az örül majom című könyvét.

KARIZMATIKUS FÉRFI A RÁK ELLEN

– Amikor a harmincas években Szegeden, a mostani Déri Miksa

A tudós gondolatai

- „Felvetni egy jó problémát, kérdezni egy jó kérdést – már a munka felét jelenti!”
- „Engem személy szerint nagyon mélyen megérint a szenvedés, a halál pedig felzaklat. (...) Százézer ember halála azonban nincs rám semmilyen hatással. Csak mosolygok, mert képtelen vagyok megszorzni a halált vagy a szenvedést szenvedéssel.”
- „A házkéhez nem bonták kelencék, hanem (ókarat és emberi együttérzés.”
- „A sport nemcsak testnevelés, hanem a léleket is az egyik legerőteljesebb nevelőeszköze.”